

dr hab. Martin Hinton, prof. UŁ

Instytut Anglistyki

Wydział Filologiczny

Uniwersytet Łódzki

Pomorska 171/173

Łódź

Łódź, 15/01/2023

Recenzja dorobku naukowego dr. Sławomira Sikory w procesie ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

1. Informacja ogólna o Habilitancie

Dr Sławomir Sikora jest starszym wykładowcą na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Studia magisterskie z filozofii ukończył tam w 1989 r., a pracę na Wydziale Neofilologii rozpoczął w 1990 r. W 2000 r. uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa. Dr Sikora współpracuje również z Wyższą Szkołą Języków Obcych w Poznaniu w zakresie nauczania i przygotowywania programów edukacyjnych.

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 219 ust.1 p.2 Ustawy, tj. monografii pt. *Kryterium monotoniczności w międzykulturowej analizie porównawczej logiki*

Monografia zatytułowana „Kryterium monotoniczności w międzykulturowej analizie porównawczej logiki” liczy 190 stron podzielonych na 6 rozdziałów. Celem pracy jest formalna analiza reguł wnioskowania stosowanych w niezachodnim kulturowym systemie. Przedmiotem analizy jest znaczenie znaków i reguły wnioskowania w buddyjskiej logice Dignagi. Autor przyjmuje metodologiczne założenie, że językiem teorii analizy i wyjaśniania powinien być metajęzyk służący do opisu relacji wnioskowania systemu, a nie język badany przez system. Metoda badań łączy formalną semiotykę z teorią logik niemonotonicznych.

Pierwszy rozdział stanowi wprowadzenie do logiki buddyjskiej i opisuje, co wiadomo o życiu mędrca Dignaga. Jedna krótka sekcja jest poświęcony omówieniu dostępnego tekstu i jego tłumaczenia, i dowiadujemy się, że pełne tłumaczenie oryginalnych prac z adnotacjami na język angielski ukazało się dopiero w 2003 roku. Nie ma wzmianki o jakichkolwiek polskich tłumaczeniach, a cytaty z pracy Dignagi podane są w angielska wersja Karla Pottera w całej książce. Rozdział ten zawiera również opis niektórych kluczowych pojęć w rozumowaniu buddyjskim oraz sposobów, w jakie zostały one przetłumaczone na język angielski.

Drugi rozdział wprowadza w podstawowe założenia metodologiczne autora. Autor omawia problematykę wcześniejszych prób sformalizowania logiki buddyjskiej oraz krytykę, z jaką się spotkały. Tej dyskusji towarzyszy kilka przykładów tego, jak logika predykatów nie oddaje pełnego znaczenia rozumowania. Szkoda, że autor nie dokonuje paraleli i nie nawiązuje do ruchu Informal Logic, czyli logiki nieformalnej, która była reakcją na podobne problemy.

W kolejnym rozdziale autor opisuje, w jaki sposób zastosowanie teorii kognitywistyki i semiotyki można wykorzystać do zrozumienia koncepcji Dignagi. Konkluduje, że metody badawcze w tej dziedzinie powinny obejmować analizę na poziomie syntaktycznym, semantycznym, ontologicznym i epistemologicznym. Te trzy rozdziały są niemal wierną reprodukcją artykułu autora z 2012 roku „Logika Dignāgi – problemy interpretacyjne”. Wiele akapitów zostało skopiowanych i wklejonych słowo w słowo.

Czwarty rozdział monografii jest nieco dłuższy i dotyczy rekonstrukcji semiotycznej oraz wyjaśnienia procesów wnioskowania w systemie Dignagi. Analiza semiotyczna ujawnia ważne rozróżnienie między powierzchownymi regułami wnioskowania a głębszą strukturą wnioskowania. Wykorzystuje to system znaków Ch. Pierce'a i jego podział typów wnioskowania na dedukcyjne, indukcyjne i abdukcyjne.

Rozdział piąty wprowadza pojęcie logiki niemonotonicznej oraz teorię Tarskiego. To kolejna dosłowna reprodukcja wcześniejszego artykułu, tym razem „A. Tarskiego pochodzenia monotoniczności konsekwencji w międzykulturowych badaniach systemów wnioskowań” z 2016 roku. Autor konkluduje, że implementacja formalizacji niemonotonicznej będzie właściwa i to właśnie stosuje w kolejnym rozdziale.

Ostatni rozdział monografii przedstawia formalne modelowanie systemu wnioskowania Dignagi. Tekst wybrany do analizy to traktat „Hetucakrahamaru”, który nie został przetłumaczony na żaden język zachodni. Rozdział zaczyna się cytatem w języku angielskim, który jest całkowicie niegramatyczny i nie ma żadnego sensu w tym języku. Niestety, to właśnie te dziewięć źle skonstruowanych fraz tworzy podstawę tego, co jest analizowane z teorią założeń ukrytych w tle. Metodę stosuje się po kolei do każdego wersu z dziewięciu i dochodzi do sformalizowania. Wynikiem tej analizy jest to, że pierwszy jest monotoniczny, a pozostałe niemonotoniczne. Znaczenie tego odkrycia, wraz z potrzebą sformalizowania tej logiki, nie jest szczegółowo omawiane i nie jest od razu oczywiste. Jednak rozwój logiki włączania i wyłączania jest potencjalnie interesujący.

Książka jest ciekawa i łatwa w odbiorze. Mam jednak co do tego trzy poważne wątpliwości, z których dwie pierwsze są w pewnym stopniu ze sobą powiązane. Po pierwsze, w ciągu dekady poprzedzającej jego publikację w książkach i czasopismach o zasięgu międzynarodowym opublikowano szereg opracowań dotyczących myśli Dignagi. Prawie żadna z tych prac nie jest wspomniana: rzeczywiście, wyłączając własną pracę Habilitanta, w bibliografii opublikowanej po 2010 roku znajdują się tylko 3 pozycje. Debata wokół starożytnego autora toczy się w ostatnich latach, ale czytelnik tej książki nigdy by się o tym nie dowiedział ponieważ nie porusza się żadnych współczesnych problemów związanych z jego twórczością. Ponadto w ostatnich dziesięcioleciach powstało wiele prac dotyczących argumentacji i logiki nieformalnej, z których wiele dotyczy kwestii wnioskowania i struktury rozumowania. Chociaż

nie jest to centralny temat tej książki, niektóre wzmianki o tej pracy pomogłyby umieścić pracę Dignagi we współczesnym kontekście. W bibliografii pominięto dwa, bardziej współczesne teksty, omówione pokrótce w przypisie na stronach 101 i 102. (He & van der Kuijp, 2016; Stall, 2006).

Niektóre przykłady najnowszej odpowiedniej literatury, które nie zostały uwzględnione:

Arnold, D. (2017). The Philosophical Works and Influence of Dignāga and Dharmakīrti. In Oxford Research Encyclopedia of Religion.

Gillon, B. (2011). Logic in classical Indian philosophy. Stanford Encyclopedia of Philosophy.

Gillon, B. S. (2013). Language and logic in Indian Buddhist thought. A companion to Buddhist philosophy, Wiley & Sons, pp. 307-319.

Gorisse, M-H. (2017). Logic in the Tradition of Prabhācandra'. In Jonardon Ganeri (ed.), The Oxford Handbook of Indian Philosophy, OUP

Kukkamalla, B.K. (2020). Dignāga and Dharmakīrti on Fallacies of Inference: Some Reflections. J. Indian Counc. Philos. Res. 37, 403–419

Peckhaus, V. (2001). Dignaga's Logic of Invention. In First International Conference of the New Millenium on History of Mathematical Sciences, Indian National Science Academy, University of Delhi, New Delhi, India (Vol. 22).

Tanaka, K. (2013). Buddhist philosophy of logic. Blackwell Companion to Buddhist Philosophy, Steven Emmanuel (ed.), Chichester: Wiley-Blackwell, pp. 320-330.

Po drugie, nie jestem pewien, do kogo skierowana jest ta praca. Pierwsza połowa jest zasadniczo wprowadzeniem do logiki buddyjskiej w ogóle, a w szczególności do Dignagi. Jest to w dużej mierze rozbudowana wersja artykułu „Logika Dignāgi – problemy interpretacji” (2012) i o ile dobrze sprawdza się jako wprowadzenie dla szerokiego grona lingwistów i filozofów o wiedzy ograniczonej do filozofii zachodniej, o tyle jest zbędny dla specjalistów zajmujących się dziedzinie logiki orientalnej. W połączeniu z brakiem interakcji z najnowszymi badaniami sugeruje to, że grupa docelowa nie jest wyspecjalizowaną społecznością; jednak tytuł książki i techniczny charakter jej głównej tezy sprawiają, że jest mało prawdopodobne, aby przemówiła do szerszej publiczności i zwróciła uwagę filozofów głównego nurtu na prace Dignagi. Druga połowa to model sformalizowania logiki Dignagi, który raczej nie zainteresuje tych, którzy wcześniej nie znali jego dokonań. Pozostawia to niepewność co do tego, dla kogo książka została napisana i czy ma służyć jako wkład w badania w tej dziedzinie, czy tylko jako przewodnik edukacyjny.

Moja trzecia wątpliwość dotyczy użycia języka angielskiego. Nie do końca rozumiem, dlaczego fragmenty pracy Dignagi podawane są w języku angielskim, często bez polskiego tłumaczenia. Czy od każdego polskiego czytelnika oczekuje się zrozumienia niuansów tekstu angielskiego? W każdym razie fragmenty te są źle przygotowane, brakuje wielu spacji między wyrazami. Na przykład na stronie 48 znajdujemy „somethink”, „distinctionparticulars” i „anaggregate”. A na stronie 63 „asabstracted”, „becauseitis”, i „asastemandanaffix”!

Co gorsza, kiedy autor używa w tekście języka angielskiego, jest on używany nieprawidłowo. Wyrażenia „completely absence”, „presence some but not all”, i „completely in presence” (s. 101) są niegramatyczne, a ich znaczenia można się tylko domyślać. Jest to problem kontynuowany we wcześniejszych artykułach i coś, co można by poprawić, gdyby praca autora została zaprezentowana międzynarodowej publiczności.

W mojej ocenie książka byłaby na granicy dopuszczalności jako podstawa wniosku o habilitację, gdyby była dziełem oryginalnym. Ponieważ jednak cztery z pięciu rozdziałów teoretycznych są powtórzeniami wcześniej opublikowanych prac (bez uznania faktu), rzeczywiste nowe badania przedstawione w tym tomie są niewystarczające, a osiągnięcia, które reprezentuje, są niewielkie.

3. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Publikacje:

Z wyjątkiem wyżej opisanej monografii, Dr Sikora opublikował łącznie 6 prac naukowych. Wszystkie te artykuły są napisane w języku polskim i wszystkie są publikowane w tym samym czasopiśmie, które jest wydawane przez jego własny wydział. Dr Sikora nie podaje żadnych informacji o cytowaniach swojej pracy, ale krótkie śledztwo w Internecie ujawnia, że było ich naprawdę bardzo mało. Pierwszy z tych artykułów, *Struktura działań komunikacyjnych w koncepcji pragmatyki formalnej J. Habermasa* (2005), kontynuuje tematy z jego pracy doktorskiej, a następnie jego zainteresowanie przenosi się na filozofię orientalną z serią 5 prac na tematy bardziej związane z opisaną powyżej monografią. Żaden z opublikowanych artykułów nie jest współautorem współpracujących naukowców, co sugeruje, że dr Sikora nie prowadził wspólnych działań badawczych. Artykuły te dotyczą w szczególności metodologii badań porównawczych i metod argumentacji w systemach filozoficznych obszarów zróżnicowanych kulturowo. Dr Sikora badał dzieła takie jak Nyāya Sūtra, i przyglądał się problemom, takim jak paradoks białego konia, które mogą być w dużej mierze nieznanymi polskim badaczom. Dwa z tych artykułów ukazały się w specjalnych numerach czasopisma redagowanego przez Habilitanta.

Trzeba powiedzieć, że artykuły te, choć ciekawe, stanowią bardzo skromne osiągnięcie jak na 20 lat kariery. Fakt, że Habilitant stworzył tak mało pracy i nie opublikował w żadnym innym czasopiśmie, świadczy o zdecydowanym braku ambicji i oznacza, że jego badania nieuchronnie nie miały wpływu na rozwój tej dziedziny.

Projekty i współpraca:

W latach 2001-2005 dr Sikora uczestniczył w cyklu seminariów Politechniki Wrocławskiej pt. „Granice Wiedzy”. Współpraca ta doprowadziła do powstania projektu „jaskinia filozofów”, ale nie zaowocował żadnymi osiągnięciami naukowymi.

Habilitant nie współpracował z innymi grupami naukowymi i nie przebywał na żadnych wyjazdach badawczych do innych uczelni. Nie był zaangażowany w żadne granty badawcze. Nie można powiedzieć, że prowadził badania w więcej niż jednej instytucji.

Referaty na międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych:

Dr Sikora uczestniczył i prezentował łącznie na 4 konferencje naukowe, wszystkie w Polsce. Do tych wydarzeń należą trzy edycje cyklu konferencji „Applications of logic in philosophy and the foundations of mathematics” w Polanicy Zdroju i Szklarskiej Porębie oraz „Konferencja Naukowa Język Kultura Komunikacja” w Opolu.

Wskaźnik jednej konferencji naukowej co pięć lat jest wyjątkowo niski dla aktywnego badacza. Niewielka liczba wydarzeń w połączeniu z faktem, że wszystkie miały miejsce w Polsce, może jedynie sugerować, że Habilitant niechętnie dzieli się swoją pracą z innymi i mało interesuje się najnowszymi osiągnięciami w swojej dziedzinie.

Nie można powiedzieć, że kandydat był aktywnym naukowcem w więcej niż jednej instytucji.

4. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Dydaktyka:

Od wielu lat dr Sikora prowadzi zajęcia z semiotyki, logiki i filozofii. Był recenzentem i promotorem prac licencjackich i magisterskich. Wykładał na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza oraz Wyższej Szkole Języków Obcych w Poznaniu. Dr Sikora nie odbywał żadnych wyjazdów dydaktycznych w ramach programu Erasmus ani nie był zaangażowany w żadne inne programy doskonalenia nauczycieli.

Organizacja:

Dr Sikora zorganizował współpracę swojego wydziału z liceum w Ostrowie Wielkopolskim w latach 2017-18. Nie organizował żadnych konferencji, warsztatów, seminariów naukowych ani wizyt naukowych. Jest to dość zaskakujące dla badacza akademickiego z tak długim doświadczeniem.

Popularyzacja nauki:

Dr Sikora był w latach 2001-2 koordynatorem projektu „jaskinia filozofów” popularyzującego naukę w Ostrowie Wielkopolskim.

5. Podsumowanie i wnioski

Głównym osiągnięciem, na którym opiera się niniejszy wniosek o habilitację, monografia zatytułowana „Kryterium monotoniczności w międzykulturowej analizie porównawczej logiki”, jest dziełem dość ciekawym i pouczającym. Moje wątpliwości co do niej wynikają w

dużej mierze z jej izolacji od współczesnych badań i związanego z tym braku jakiegokolwiek możliwości wpływu na te badania. Jest również tak, że znaczna część książki to reprodukcja wcześniej opublikowanych prac.

Dr Sikora całą swoją karierę zawodową spędził na jednej uczelni i pomimo posiadania dwóch certyfikatów współpracy z innymi instytucjami, które dotyczą w dużej mierze spraw dydaktycznych, nie wydaje się, aby zajmował się badaniami gdziekolwiek indziej niż na UAM. Ponieważ wszystkie jego prace są autorstwa jednego autora, nie ma żadnych dowodów na to, że kiedykolwiek współpracował z kimkolwiek w jakichkolwiek sprawach badawczych.

Dr Sikora nie jest obecny w internecie. Nie ma profilu w popularnych serwisach, takich jak ResearchGate, Academia czy Google Scholar. Nie ma go na Scopus. Publikacja zaledwie sześciu artykułów w ciągu 20 lat i obecność na zaledwie czterech konferencjach świadczy o braku zainteresowania i aktywności. Nie można powiedzieć, że wpłynął na swoją dziedzinę.

To, że dr Sikora prawdopodobnie zdecydował się skoncentrować na swoim nauczaniu, a nie na badaniach, jest całkowicie zrozumiałe i jest sprawą między nim a jego pracodawcą. Jednak to wyraźne oderwanie od świata nauki dyskwalifikuje dr Sikorę z habilitacji.

Stwierdzam, iż w mojej ocenie Pan dr Sławomir Sikora **nie spełnia ustawowych wymogów stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego** (ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.). Wnioskuje zatem o **niedopuszczenie** Pana dr Sikora do dalszych etapów zmierzających do nadania stopnia doktora habilitowanego.

dr hab. Martin Hinton, prof. UŁ